

Türkiye'de Evsizlere Yönelik Sosyal Politikaların İncelenmesi

The Examination of Social Policies for the Homeless in Türkiye

Emel İŞTAR IŞIKLI¹

ÖZ

Bu makale, evsizlik olgusunu ve bu sorunun kentler üzerindeki etkilerini derinlemesine incelemektedir. İlk olarak, evsizlik ve nedenleri ele alınarak, ekonomik, sosyal ve yapısal faktörlerin rolü açıklanmaktadır. Evsiz bireylerin karşılaştığı sorunlar detaylandırılarak, sağlık hizmetlerine erişim, sosyal dışlanma ve psikolojik zorluklar gibi kritik konulara vurgu yapılmaktadır. Ardından, Dünya genelinde evsizlikle mücadelede uygulanan sosyal politika örnekleri sunulmakta, bu politikaların etkinliği ve sürdürülebilirliği üzerine tartışmalar yapılmaktadır. Türkiye özelinde, yerel ve merkezi yönetimlerin evsizlikle mücadele çabaları, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın çalışmalarına odaklanılmakta; belediyelerin evsizlere yönelik hizmetleri de ele alınmaktadır. Sonuç olarak, evsizlikle mücadelede çok disiplinli bir yaklaşımın önemine vurgu yapılarak, etkili ve yenilikçi çözümler için öneriler sunulmaktadır. Bu çalışma, evsizlere yönelik sosyal politikaların geliştirilmesine katkı sağlamayı ve evsizlik sorununun çözümünde kapsamlı bir perspektif sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Evsizlik, Sosyal Politika, Kent Politikaları, Türkiye, Evsiz

ABSTRACT

This article examines the phenomenon of homelessness and its impact on cities. It first addresses the causes of homelessness, highlighting the roles of economic, social, and structural factors. The issues faced by homeless individuals are detailed, emphasizing critical concerns such as access to healthcare, social exclusion, and psychological challenges. The article then presents examples of social policies implemented worldwide to combat homelessness, discussing their effectiveness and sustainability. Focusing on Turkey, it explores the efforts of local and central governments in addressing homelessness, with specific attention to the activities of the Ministry of Family and Social Services, the Ministry of Interior, and the Ministry of Environment, Urbanization and Climate Change, as well as municipal initiatives. Ultimately, the article underscores the importance of a multidisciplinary approach to combating homelessness and offers suggestions for effective and innovative solutions. This study aims to contribute to the development of social policies for the homeless and provide a comprehensive perspective on tackling homelessness.

Keywords: Homelessness, Social Policy, Urban Policies, Turkey, Homeless

¹ Corresponding Author: Düzce University, - emelistar@duzce.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3439-0871

GİRİŞ

Evsizlik kavramı, yalnızca sokakta kalma veya barınma merkezlerinde konaklama gibi açıkça gözlemlenebilir durumları değil, aynı zamanda geçici ve belirsiz barınma koşullarında yaşayan bireyleri de kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Evsizlik, Amore ve arkadaşlarının (2013) tanımına göre, sokakta uyuma, başkalarının evinde geçici olarak kalma, barınma merkezlerinde, kadın sığınma evlerinde, arabada, karavanda veya çadırda yaşama durumlarını içermektedir. Nies (2001) ise evsizlik kavramını, düzenli ve kalıcı bir gece konaklama yeri bulunmayan kişi olarak tanımlamıştır.

Evsizlik literatüründe, "gizli evsizlik" teriminin yaygın bir şekilde kullanıldığı gözlemlenmektedir. Gizli evsizler olarak adlandırılan bu grup, genellikle günlük geçici işlerde çalışan ve barınma konusunda belirgin çözümler bulamayan bireylerden oluşur. Bu bireyler, resmî olarak evsiz olarak sınıflandırılmasa da, barınma güvencelerinin olmaması nedeniyle sürekli bir belirsizlik içinde yaşar ve genellikle sosyal hizmetler ve destek mekanizmalarından yeterince faydalanamazlar. Bu nedenle, gizli evsizlik, evsizlik sorununun kapsamlı bir şekilde anlaşılabilmesi için dikkate alınması gereken önemli bir bileşendir. Gizli evsizler, otobüslerde, araçlarda, tırlarda veya geçici barakalarda yaşamak zorunda kalırlar. Gizli evsizlik, bu bireylerin toplumsal görünürlüklerinin sınırlı olması ve barınma koşullarının düzensizliği nedeniyle daha az dikkat çeken bir evsizlik biçimidir. Bu durum, gizli evsizlerin yaşadığı zorlukların ve ihtiyaçların anlaşılmasını zorlaştırmakta ve bu gruptaki bireylerin sosyal destek sistemlerine erişimini kısıtlamaktadır (Özdemir, 2010).

Gizli evsizlik, yalnızca bireylerin sokakta veya barınma merkezlerinde yaşamalarıyla sınırlı kalmayıp, özellikle büyük şehirlerdeki çalışma koşullarında da kendini gösteren bir durumdur. İstanbul'daki gizli evsizlik, şehirde yaşayan pek çok meslek grubunun, çalışma alanlarını aynı zamanda yaşama alanı olarak kullanmalarıyla kendini göstermektedir. İstanbul Planlama Ajansı (İPA) tarafından yayımlanan raporlar, bu durumun özellikle tekstil ve geri dönüşüm sektörlerinde çalışan bireyler için geçerli olduğunu ortaya koymuştur. Çalışanlar, çoğunlukla iş yerlerinde, depolarda ve atölyelerde yaşamaktadır, bu da çalışma ve yaşam alanları arasındaki sınırların ortadan kalktığı bir "gizli evsizlik" biçimini işaret eder. Bu tür yaşam koşulları, genellikle geçici barınma yerleri olarak kullanılmakta, ancak yaşamaya uygunlukları genellikle düşük seviyededir. İstanbul'da evsizlik, yalnızca belirli bölgelerde görülen görüntülerle sınırlı kalmayıp, şehir genelinde çeşitli biçimlerde kendini göstermektedir. Örneğin, inşaat işçileri prefabrik yapılarda, Romanlar derme çatma barakalarda, kentsel dönüşüm mağduru yaşlılar harabe otel odalarında yaşamaktadır. Ayrıca, hastanelerde ve otoparklarda sabahlayan bireyler, atık depolarında çalışan çocuk işçiler ve merdiven altı atölyelerde hem çalışan hem de uyuyan bireyler de bu durumun örneklerindedir. Bu çeşitlilik, İstanbul'daki evsizlik olgusunun sadece Beyoğlu'nda metro altlarında ya da kış aylarında spor komplekslerinde görülen görüntülerle sınırlı olmadığını, şehirdeki barınma krizinin daha karmaşık ve yaygın bir sorun olduğunu göstermektedir. Çalışma alanlarında ve geçici barınma yerlerinde yaşayan bu bireyler, genellikle sosyal yardımlar ve destek sistemlerinden yeterince faydalanamamaktadır, bu da gizli evsizliğin sosyal görünürlüğünü ve çözümünü zorlaştırmaktadır (İPA, 2023).

Evsizlerin yaşam koşullarında belirgin benzerlikler gözlemlenmektedir. Öncelikle, uzun süreli barınma eksikliği veya sınırlı imkanlarla yaşama durumu yaygındır. Bu bireyler, köprü altları, kapı eşikleri, terk edilmiş binalar, garlar ve otobüs durakları gibi uygun olmayan mekânlarda yaşamaktadır. Ayrıca, dinî organizasyonlar ve kamusal yardım hizmetlerinden gerekli destekleri uzun süre alamamaktadırlar. Ucuz otel ve motellerde sürekli kalma durumu da yaygındır. Bunun yanı sıra, sıcak ve güvenli bir ev ortamı sağlayamayan, harabe ya da geçici barakalar gibi kötü koşullarda yaşamaya mecbur kalan evsizler bulunmaktadır. Bu benzerlikler, evsizlerin karşılaştığı temel zorlukları ve destek ihtiyaçlarını açıkça ortaya koymaktadır (Özdemir,2010).

Bu çalışma, evsizlik sorununu sosyal politika perspektifinden ele almayı amaçlamaktadır. Merkezi ve yerel yönetimlerin evsizlikle mücadeledeki stratejik rolleri, çeşitli kurumların evsizlik algısı ve bu alginın sosyal politika uygulamaları üzerindeki etkisi irdelenmektedir. Araştırma, Türkiye'deki mevcut sosyal

politikaların etkinliğini değerlendirerek, evsizlikle mücadelede önerilen çözüm yollarına dair önemli bir bakış açısı sunmaktadır. Çalışmada, doküman analizi yöntemi kullanılarak, evsizlikle ilgili mevcut politika ve uygulamaların kapsamlı bir değerlendirmesi yapılmıştır. Araştırma, internet üzerinden erişilebilen kurum web siteleri, akademik makaleler, raporlar ve tezler gibi çeşitli kaynakları ayrıntılı bir şekilde incelemiştir. Doküman analizi, belirli kurumlar tarafından yayımlanan raporlar, resmi belgeler ve ilgili yazılı materyallerin sistematik bir şekilde incelenmesi ve içerik analizi yapılması sürecini ifade etmektedir (Wach, 2013: 1-8). Bu bağlamda, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı gibi Türkiye'deki önemli kamu kurumlarının evsizlikle ilgili yayımladıkları raporlar ve belgeler analiz edilmiştir. Ayrıca, belediyeler tarafından sunulan evsizlikle mücadeleye yönelik hizmetlerin değerlendirildiği dokümanlar da incelenmiştir. İncelenen belgelerdeki evsizlik sorununa dair çözüm önerileri ve uygulamalar ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

1.Evsizlik Nedenleri

Evsizlerle ilgili yapılan araştırmalar, evsizliğin temel nedenlerini üç ana başlık altında toplamakta ve ek faktörleri de dikkate almaktadır. Bu nedenler arasında işsizlik, maddi yetersizlik ve konut kaybı öne çıkmaktadır. İşsizlik, bireylerin düzenli bir gelir elde edememesi ve dolayısıyla evlerini koruyamayacakları doğrudan ilişkilidir. Maddi yetersizlik, ev sahibi olmayı veya kirada kalmayı mümkün kılacak finansal kaynakların eksikliğine işaret ederken, konut kaybı ise mevcut konutun kaybedilmesi durumunu ifade eder. İşsizlik ve gelir yoksunluğu, evsizlikle doğrudan bağlantılı olan temel faktörleri oluşturmaktadır. İşsizlik, bireylerin düzenli gelir elde edememesi nedeniyle ekonomik istikrarsızlık yaratırken, bu durum konut sahipliğini veya kirada kalmayı imkansız hale getirebilir. Maddi yetersizlik, bireylerin evlerini kaybetmelerine, uzun vadeli barınma çözümleri bulmalarına ve evsiz kalmalarına neden olabilir. Bu süreç, özellikle düşük gelirli ve düşük eğitilmiş bireyler için daha belirgin hale gelir. Evsizlik sorunu, genellikle işsizlik ve gelir yoksunluğunun bir sonucu olarak ortaya çıkmakta, bu da sosyal güvenlik ağlarının ve ekonomik desteğin güçlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. İşsizlikle mücadele, gelir düzeyini iyileştirmek ve ekonomik eşitsizliği azaltmak, evsizlik sorununu çözmede önemli bir adım olabilir. Bunların yanı sıra, evsizlikle ilişkili diğer önemli faktörler arasında fiziksel ve ruhsal sağlık sorunları, boşanma, aile içi şiddet, istismar, alkol ve madde bağımlılığı yer almaktadır. Bu faktörler, bireylerin evsiz duruma düşmelerinde önemli bir rol oynamakta ve genellikle birbirini tamamlayan bir dizi zorluğu ortaya koymaktadır. Bu çok boyutlu nedenler, evsizlik sorununu ele alırken kapsamlı ve entegre bir yaklaşımın gerekliliğini vurgulamaktadır (Özdemir, 2010).

Araştırmalar evsizliğin en yaygın nedenlerinden birinin bağımlılık yapıcı madde kullanımı olduğunu göstermektedir. Madde bağımlılığı evsizliğin en yaygın nedeni olmaktadır (Greene vd., 1997) Öyle ki, evsizlerin yaklaşık üçte ikisi, uyuşturucu ve/veya alkol kullanımının evsizliklerinin başlıca sebeplerinden biri olduğunu bildirmektedir (Finfgeld-Connett vd., 2012; Didenko and Pankratz, 2007;Greene vd., 1997). Evsizliğin özellikle kadın ve çocuklar için diğer bir nedeni aile içi şiddettir. Aile içi şiddet, ev içindeki güvenlik ve destek sistemlerini zayıflatarak bireylerin evlerini terk etmelerine ve dolayısıyla evsizliğe sürüklenmelerine yol açmaktadır (Chanmugam vd, 2015; Embleton vd., 2016; Reeve, 2018; Bretherton, 2017). Ayrıca, aile içi şiddet mağdurları genellikle evlerini ve maddi güvenliklerini kaybederek geçici barınma çözümleri aramak zorunda kalmaktadır. Bu durum, evsizlik riskini artırarak bireylerin sosyal ve ekonomik zorluklarla karşılaşmasına neden olmaktadır. Akıl hastalıkları, hem evsizliğin nedenlerinden biri hem de evsizlikle ilişkili bir sonuç olarak önemli bir etken olarak değerlendirilmektedir. Psikiyatrik bozukluklar, bireylerin konut sahibi olmalarını engelleyen faktörler arasında yer alabilir; bu durum, tedavi edilmemiş akıl hastalıklarının, bireylerin sosyal ve ekonomik istikrarını tehdit etmesiyle ilişkilidir. Öte yandan, evsizlik, mevcut psikiyatrik sorunları daha da kötüleştirebilir. Evsizlik, bireylerin ruhsal sağlık durumunu daha da ağırlaştırarak, stres, anksiyete ve diğer psikolojik sorunların şiddetini artırabilir. Bu iki yönlü ilişki, akıl hastalıklarının evsizlik üzerindeki

etkilerini ve evsizliğin psikiyatrik durumlar üzerindeki olumsuz etkilerini anlamada önemli bir faktördür. (Fraser vd., 2019; Hodge vd, 2012; Nilsson vd.,2019) Uyuşturucu kullanımı, şiddet ve ruh sağlığı sorunlarının genellikle birlikte ortaya çıktığını belirtmek gerekir. Bu üç yaygın faktöre ek olarak, yoksulluk, eğitim ve etnik köken gibi diğer faktörlere de dikkat edilmesi gerekmektedir. Bu karmaşık faktörler birlikte evsizliğe neden olmaktadır. Madde bağımlılığı, genellikle bağımlı bireylerin arkadaşları ve aileleriyle ilişkilerinin gerilmesine, işlerini kaybetmelerine ve dolayısıyla ekonomik sıkıntılara yol açmaktadır. Maddi açıdan zaten zor durumda olan bireyler için iş kaybı, vadesi geçmiş faturalara ve genellikle konutlarını kaybetmeye neden olabilir. Gergin sosyal ilişkilerle birleştiğinde, birçok bağımlı birey, durumlarının üstesinden gelmek için yeterli bir strateji geliştirememektedir. Evsizlik bir kez ortaya çıktığında, bağımlılık doğrudan neden olmasa bile, evsiz bireylerin çoğu mülklerini ve maddi kaynaklarını kaybetmektedir. Evsizlik altında yaşanan sürekli zorluklar, bireyleri genellikle uyuşturucu ve alkol gibi maddelere yönlendiren bir kaçış arayışına itmektir. Özellikle yaşlı evsiz bireyler (50 yaş ve üzeri) alkol bağımlılığına, genç bireyler ise uyuşturucu bağımlılığına eğilim göstermektedir. Uyuşturucu ve alkol, bağımlılıkları nedeniyle sık sık satın alınması gereken pahalı maddelerdir. Evsiz bireylerin elde ettikleri paranın büyük bir kısmı, bu maddelere harcanmakta ve bu durum, onların evsizlik döngüsünden çıkma şansını azaltmaktadır. Ayrıca, yasadışı maddelere olan bağımlılık, bireylerin sorunlarını daha da derinleştirmekte ve istihdam istikrarı elde etme olasılıklarını önemli ölçüde düşürmektedir. Sonuç olarak, uyuşturucu bağımlılığı, evsizlik ile doğrudan ilişkilidir ve bu iki olgunun birbirini besleyen bir kısır döngü oluşturduğu görülmektedir.

2.Evsizlerin Sorunları

Evsizlik sorununun toplumsal etkilerini doğru bir şekilde değerlendirmek, mevcut veri eksiklikleri nedeniyle güçtür. Türkiye’de evsizlikle ilgili niceliksel verilerin eksikliği, özellikle Covid-19 pandemisi sonrası ekonomik krizle birlikte evsizliğin toplumsal risklerini analiz etmeyi zorlaştırmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) gibi resmî kurumlar, evsiz nüfus verilerini açıklamadığı için kapsamlı analiz yapmak güçleşmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının sunduğu niteliksel veriler, evsizliğin fiziksel ve duygusal etkilerini ortaya koysa da niceliksel veriler eksik olduğu için politika geliştirme süreçlerinde yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle, evsizliğin kapsamını ve gerekli müdahale büyüklüğünü belirlemek zordur. Ancak, evsizlik üzerine yapılan bazı akademik çalışmalar, bu konuda önemli bulgular sunmaktadır. Örneğin, Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı’nda, Altun’un 1991- 1995 yılları arasında İstanbul’da evsizlerle yaptığı araştırma, Türkiye’de evsizlik üzerine yapılmış ilk çalışmalardan biridir. Altun, İstanbul’daki 126 evsizin otopsi raporlarını incelediğinde, evsizlerin %51’inin kronik hastalıklar taşıdığını ve ölüm sebeplerinin büyük kısmının doğal ölümler olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte, bazı vakalarda, kronik alkol kullanımı, siroz, kalp rahatsızlıkları ve tüberküloz gibi hastalıkların etkili olduğu tespit edilmiştir (Altun, 1997). Bir başka önemli çalışma, Işıkhan’ın (2002) gerçekleştirdiği “Kentlerin Gölgesinde Yaşayan Evsizler” adlı çalışmasında yer almaktadır. Bu çalışmada, Ankara’daki 58 evsiz ile yapılan görüşmelerde, evsizlerin yaşlarının 9 ile 65 arasında değiştiği ve bu bireylerin büyük çoğunluğunun düşük eğitim seviyelerine sahip olduğu belirlenmiştir. Evsizlik nedenleri arasında şiddet, ruh hastalıkları, evi terk etme, gelir yetersizliği ve işsizlik gibi faktörler sıralanmış, ayrıca yetişkin evsizlerde %33 oranında alkol ve uyuşturucu bağımlılığı tespit edilmiştir. Çocuklarda ise bu oran %92’ye kadar yükselmiştir.

Meneviş’in 2006’da gerçekleştirdiği çalışmada ise, evsizlik nedenleri arasında aile içi şiddet öne çıkarken, araştırma nüfusunun %55’inin erkek, %36’sının kadın, %9’unun ise çocuklardan oluştuğu tespit edilmiştir. Çalışma, evsizlerde madde bağımlılığının yaygın olduğuna da dikkat çekmiştir (Meneviş, 2006). Yağan (2009) tarafından yapılan bir başka çalışmada, 1997-2006 yılları arasında Ankara’da ölen 127 evsizin verileri incelenmiştir. Çalışmada, ölü bulunan evsizlerin %91.3’ünün erkek olduğu ve 31-60 yaş grubunda yoğunlaştığı görülmüştür. Ayrıca, doğal olmayan ölüm nedenlerinin yüksek oranda görüldüğü, alkol bağımlılığının ise ölümler üzerinde büyük bir etkisi olduğu vurgulanmıştır (Yağan, 2009).

Bu tür çalışmalar, evsizlikle ilgili politika geliştirme süreçlerine ışık tutmaktadır. Ancak, hala evsizlikle ilgili verilerin yetersiz olması, etkin müdahale stratejilerinin oluşturulmasını zorlaştırmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının sunduğu niteliksel veriler, evsizliğin fiziksel ve duygusal etkilerini ortaya koysa da, niceliksel verilerin eksikliği, bu sorunun kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını engellemektedir. Bu nedenle, evsizlikle mücadelede veri toplama yöntemlerinin geliştirilmesi önemlidir. Evsizliği daha etkili ölçmek için üç yöntem önerilmektedir: bir gecelik sayımla “evsiz stoğu”nun belirlenmesi, belirli bir zaman diliminde konaklama hizmetlerine giren ve çıkanların hesaplanarak “evsiz akışı”nın tespit edilmesi ve bir zaman diliminde evsizlik yaşayan kişilerin sayılarak “evsizlik frekansı”nın belirlenmesi. Türkiye’de il bazlı evsizlik verileri valiliklerin kış aylarında açıkladığı, geçici bakım merkezlerinde konaklayan evsiz sayısına dayanmaktadır; örneğin, İstanbul Valiliği 2021’de kış aylarında 2.100 evsizin otellerde konakladığını bildirmiştir. Bu veriler, evsizlikle mücadelede strateji geliştirme için önemli bir temel sunmaktadır (İPA, 2023).

Evsizlik, bireylerin mutluluğunu ve duygusal refahını olumsuz bir şekilde etkileyen acımasız bir durumdur (Aaronson, 2000). Evsiz bireylerde konut ihtiyacının karşılanamaması ve düşük gelir gibi faktörler büyük zorluklar yaratmaktadır (Femi, 2017: 5). Bu zorlukların başında sağlık sorunları gelmektedir. Evsiz bireyler, sığınacak bir yer bulamadıklarında temel yaşam faaliyetlerini sürdürememekte ve hastalıklarla karşılaşmaktadır (Raoult, 2001: 77). Bu bireyler, kış aylarında hijyenik olmayan koşullarda yaşamakta, yetersiz beslenme, madde bağımlılığı ve riskli cinsel davranışlar nedeniyle sağlık sorunlarıyla karşı karşıya kalmaktadır. Evsizliğin neden olduğu sağlık sorunları arasında depresyon, panik atak, bipolar bozukluk gibi psikolojik hastalıklar ile tüberküloz, eklem ağrıları, diyabet ve hipertansiyon gibi kronik hastalıklar yer almaktadır (İlhan ve Ergün, 2010; Altun, 1997). Bu durum özellikle çocukların büyümesini etkiler, bilişsel bozukluklara neden olur ve fizyolojik sorunlar üretir (Mohanty ve Raut, 2009; Bassuk vd., 1997) Sokaklarda evsiz çocuklar zor ve tehlikeli yaşam koşulları altında kalmaktadır. Bu çocuklar, yiyecek bulmanın zor olduğu, hastalıkların yaygın olduğu ve yüksek düzeyde stres yaşadıkları karmaşık ve tehlikeli bir sokak ortamında yaşamaktadırlar (Fauk vd., 2017).

Toplumsal düzeyde, evsiz bireyler hakkındaki algılar genellikle ya kabul ve anlayış temelinde gelişirken, ya da olumsuz yargılarla ötekileştirme şeklinde ortaya çıkmaktadır. Evsiz bireyler, bu çeşitli toplumsal algılarla başa çıkmak ve yaşamlarını sürdürebilmek için çeşitli stratejiler geliştirmektedirler. Damgalanma nedeniyle iş bulma süreçlerinde zorluk yaşayan evsizler, iş gücünde vasıfsızlık, uygun giyim ve konaklama eksiklikleri ile kimlik belgesine sahip olmama gibi nedenlerle düzenli işlerde istihdam edilme konusunda ciddi sorunlar yaşamaktadırlar. Bu bireyler, bazı durumlarda çöpten topladıkları materyalleri satarak, diğer durumlarda ise dilencilik, hırsızlık, fuhuş veya uyuşturucu satışı gibi marjinal işlere yönelerek geçimlerini sağlamaya çalışmaktadırlar (Lee vd., 2010). Evsizlik, çocukların eğitimine engel oluşturarak, eğitimlerinin aksamasına yol açabilmektedir. Barınma, beslenme ve güvenli bir ortam gibi temel ihtiyaçlardan yoksun kalan evsiz çocuklar, eğitimlerine yeterince odaklanamazlar. Bu durum, akademik başarılarını olumsuz etkiler, okula devamsızlık ve terk gibi sorunlara yol açar. Eğitimden mahrum kalan çocuklar, gelecekte iş bulma ve ekonomik fırsatlara erişme konusunda zorluk yaşar. Evsiz çocuklar eğitimden mahrum kaldıklarında, gelecekte düşük sosyal ve ekonomik düzeylerde yaşamaya devam edebileceklerdir. Eğitim, herkesin onurlu bir yaşam sürmesini sağlayacak uygun bir iş bulması için en önemli gerekliliktir. Bu bakımdan evsizlik, sadece bireylerin hayatını değil, toplumsal yapıyı da etkileyerek, eşitsizlikleri derinleştirebilecek ve sosyal adaletsizlikleri arttırabilecektir.

3.Evsizlikten Kurtulmak için Dünya’da Uygulanan Sosyal Politika Örnekleri

Evsizlikle mücadele stratejileri, toplumdan topluma farklılık gösterebilmektedir. Bu bağlamda, birçok ülkenin evsiz bireylerin karşılaştığı zorlukları hafifletmek ve onlara destek sağlamak amacıyla çeşitli uygulamaları bulunmaktadır (Lee vd., 2010). Dünyadaki çeşitli ülkeler, evsizlik sorununa yönelik olarak erken müdahale yöntemleri geliştirmiştir. Avustralya, Birleşik Krallık ve ABD gibi ülkeler, ekonomik verimliliği yüksek olarak değerlendirilen bu yaklaşımları benimseyerek potansiyel evsiz

bireyleri erken aşamada tespit etmekte ve bu kişilere müdahale ederek sorunu çözmeye çalışmaktadır. Uygun fiyatlı konutların sağlanması önemli bir çözüm olarak kabul edilse de, yalnızca konut temin etmenin evsizlik sorununu kapsamlı bir şekilde çözmeye yetmeyeceği belirtilmektedir.

Evsizliğin temel sebeplerinden biri olarak görülen yoksullukla mücadele amacıyla çeşitli politikalar geliştirilmiştir (Batterham, 2019). Örneğin Endonezya'nın evsizlikle mücadeleye yönelik yoksullukla mücadele politikası, evsizlik ve aşırı yoksulluğu birbirine bağlı bir şekilde ele almayı amaçlamaktadır. Endonezya hükümeti, evsiz bireyleri önceliklendirmek için tek bir kimlik kartı uygulaması başlatmış ve bu kimlik kartı aracılığıyla evsizlere sosyal yardımlar sunmuştur. Böylece, evsiz bireylerin sosyal hakları sağlanmış ve onları yoksullukla mücadele politikalarının dışına itmekten kaçınılmıştır. Bu politika, özellikle finansal kaynak sıkıntısı çeken devletler için etkili bir çözüm olarak görülse de, evsizlik sorununun her zaman yoksulluktan kaynaklanmadığı gerçeği göz önünde bulundurularak sürdürülebilir bir çözüm sunmadığı ifade edilebilir (Habibullah, 2024).

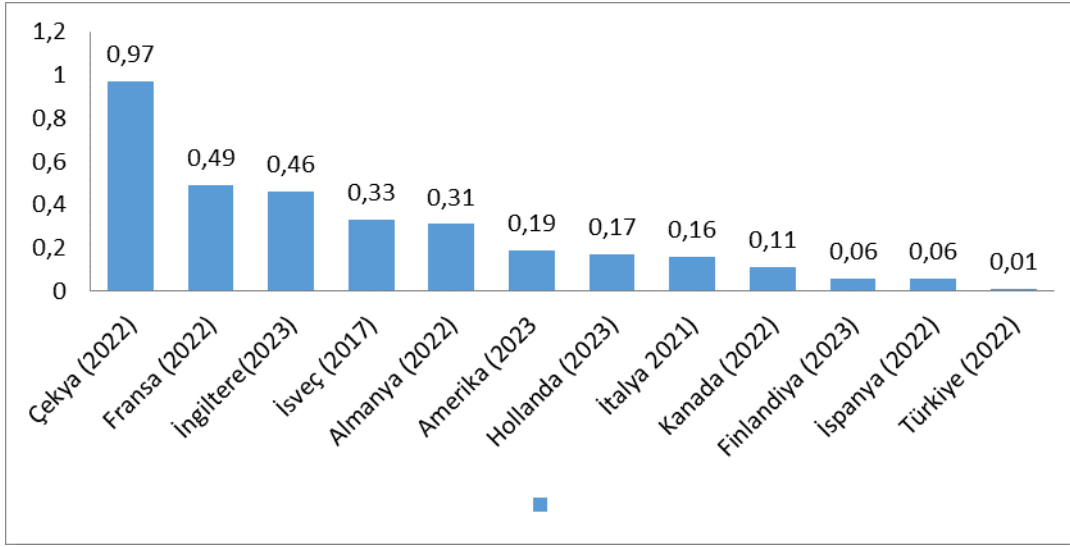
Erken müdahale stratejisi, yaşamlarında kritik dönemlerle karşılaşan bireyleri hedef alarak, evsizlik riski taşıyan kişileri önceden tespit etmeyi ve bu kişilere destek sunmayı amaçlamaktadır. Sosyal hizmet uzmanları, bu yaklaşım çerçevesinde, evsizlik riski altında olan bireyleri belirleyerek gerekli destekleri sağlamakla yükümlüdür. Erken müdahale, konutta kalma desteğini artırarak evsizlik riskini azaltmayı hedefler ve bu bağlamda, konut sorunları yaşayan ya da mali zorluklar çeken bireylere kiracılık bilgisi, hukuki yardım, borç yönetimi ve finansal destek gibi çeşitli hizmetler sunulmaktadır. Temel hedef, evsizlik riskini minimize etmek ve acil durumlarda hızlı bir müdahale sağlamaktır (Parsell ve Marston, 2012).

Evsizlik sorununun küresel düzeyde kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi, tanımlama ve ölçümleme yöntemlerindeki çeşitlilik nedeniyle oldukça zor bir süreçtir. Evsiz nüfusun doğru bir şekilde belirlenmesi, kullanılan tanımlar ve metodolojilere bağlı olarak büyük değişkenlik göstermektedir. Bu bağlamda, dünya genelindeki evsiz nüfus tahminleri geniş bir aralıkta değerlendirilmektedir; bazı tahminler evsizlerin sayısını 100 milyon olarak belirtirken, diğerleri bu rakamı 1 milyar olarak ifade etmektedir. Bu farklılık, evsizlik tanımının kapsamını genişleterek sadece tamamen barınaksız bireyleri değil, aynı zamanda kronik, geçici, döngüsel ve gizli evsizlerin yanı sıra, güvensiz ve yetersiz konutlarda yaşayan bireyleri de kapsayacak şekilde genişletilmesiyle ortaya çıkmaktadır. Evsizlikle ilgili kullanılan tanım ve ölçümleme yöntemlerindeki bu çeşitlilik, şehirler ve ülkeler arasında önemli farklılıklar yaratmakta ve küresel evsizlik araştırmalarının metodolojik farklılıklar ve tanım çeşitliliği nedeniyle çeşitli sonuçlar üretmesine neden olmaktadır. Bu durum, evsizlik sorununun kapsamlı bir şekilde anlaşılması ve etkili çözüm stratejilerinin geliştirilmesi açısından önemli bir engel teşkil etmektedir (Sanchez, 2010).

Son zamanlarda, evsizlik konusu ABD'de giderek daha yaygın hale gelmiştir (Khatana vd., 2020). Son araştırmalar, her 25 Amerikalıdan birinin en az bir kez evsizlik deneyimi yaşadığını ortaya koymaktadır (Tsai, 2018). Ülke genelinde, 2007 ile 2019 yılları arasında her gece sokakta yaşayan evsiz bireylerin sayısının 500.000'in üzerinde olduğu tahmin edilmektedir (The Council of Economic Advisors, 2019) Evsiz bireylerin özellikle büyük ABD şehirlerinin merkezlerinde sıklıkla gözlemlenmesi yaygındır. Birçok kişi, yıllardır evsizlikten muzdarip olup, bu durum artık onların yaşamında bir norm haline gelmiş olabilir; bu olgu kronik evsizlik olarak adlandırılmaktadır. Kronik evsizlik, evsiz barınma merkezlerinde çalışanlar ve gönüllüler tarafından yaygın şekilde gözlemlenen bir durumdur.

Sosyal devlet anlayışına sahip Avrupa, Amerika ve Kanada gibi ülkeler, evsizlikle mücadele için çeşitli politikalar geliştirmeye yönelmiştir. Avrupa, 2010 yılında yaptığı 2020 stratejik planlama toplantısında evsizlik konusunu ele almış ve üye devletlerin kapsamlı evsizlik stratejileri geliştirmesine yönelik taahhütlerde bulunmuştur (Council of Ministers, 2010). AB, 2011 ve 2014 toplantılarında da bu stratejilerin geliştirilmesi için çağrıda bulunmuştur. Stratejik eylem planları, evsizlerin yaşam koşullarını iyileştirip evsizlik oranını azaltmak için önemli bir potansiyele sahiptir. Ancak, başarılı sonuçlar elde etmek için yalnızca planlar geliştirmek değil, etkili ve sürekli uygulama çabaları da gerekmektedir.

Grafik 1: Evsiz Sayısının Ülkelerin Toplam Nüfusuna Oranı

Grafik 1’de Türkiye dahil 12 ülkede evsizlerin nüfusa oranları gösterilmektedir. Grafikteki veriler, evsizlik oranlarının ülkeler arasında büyük farklılıklar gösterdiğini ortaya koymaktadır. Sosyal devlet anlayışının güçlü olduğu ülkelerde, özellikle Finlandiya gibi yerlerde evsizlik oranları düşerken, Fransa ve İngiltere gibi ülkelerde ise uygulanan politikaların yetersiz kaldığı ve evsizlik oranlarının arttığı görülmektedir. Bu durum, evsizlikle mücadelenin yalnızca konut politikalarıyla değil, aynı zamanda ekonomik eşitsizlikler, sosyal hizmetler ve devletin toplumsal sorumluluk anlayışıyla doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir. Evsizlik, sadece bireysel bir sorun değil, toplumsal yapıyı etkileyen, çok yönlü bir meseledir. Evsizliğin tespiti, karmaşık bir süreçtir ve her ülkenin sosyo-ekonomik yapısındaki farklılıklar, bu sorunun doğru bir şekilde tanımlanmasını güçleştirmektedir.

Grafik 1’de yer alan ülkelerin stratejik eylem planları incelendiğinde, Çekya'nın evsizlikle mücadelede önleyici tedbirler aldığı görülmektedir. 2014'ten bu yana, bakanlıklar arası bir görev gücü, ulusal stratejinin ilerlemesini izlemek ve değerlendirmek amacıyla düzenli raporlar hazırlamaktadır. Bu süreçte, çocuklu ailelerin yeniden yerleştirilmesine yönelik projeler ve sosyal olarak dışlanmış bölgelerde konut programları geliştirilmiştir. Ancak, mevzuat değişiklikleri ve sistemsel önlemler konusunda yeterli ilerleme sağlanamamıştır. Önleyici politikalar benimsenmesine rağmen, evsiz sayısı 2017’de 50 bin, 2018’de 83 bin ve 2022’de 100 bine ulaşmıştır; bu da çabaların yetersiz kaldığını göstermektedir (Babtista ve Marlier, 2019: 64; OECD, 2022).

Fransa, evsizlikle mücadele amacıyla "Konut Öncelikli" (Housing First) programını içeren beş yıllık bir planı, Konaklama ve Konuta Erişim için Bakanlar arası Delegasyon (DIHAL) aracılığıyla yürütmektedir. Bölgesel Gelişim Bakanlığı, bu programın izlenmesine yönelik önemli bir girişimde bulunmuş, 2019'un ilk aylarında birçok bölge bu programı benimseyerek yerel yönlendirme komiteleri oluşturmuş ve kiralama işlemlerini artırmıştır. Ayrıca, barınaktan çıkan evsizler için sosyal konut tahsisi de artmış, 1,300'den fazla yeni yer açılmıştır. Ancak, 2010'da 143 bin olan evsiz sayısı, 2023'te 333 bine yükselmiştir (Babtista ve Marlier, 2019: 64; Abbé Pierre Foundation and FEANTSA, 2019: 98; OECD, 2022).

İsveç, 2007’de başlattığı "Evsizlik, Çoklu Yüzler, Çoklu Sorumluluklar" stratejisiyle evsizlik sorununa uzun vadeli bir yaklaşım geliştirmiştir. Ancak bu strateji, belirlenen hedeflere ulaşamamış ve 2009’da sona ermiştir. Şu anda, bazı belediyeler yerel konut stratejileri ve eylem planları oluşturmuş; bu planlar genellikle uzun vadeli konut çözümlerine ve tahliyelerle ilgili önleyici çalışmalara

odaklanmaktadır. 2018'de İsveç'te evsizlik sayısı 34 bin olarak tespit edilmiştir (NBHW, 2017; Knutagård, 2018: 107; OECD, 2022).

Almanya, Ocak 2016'da "Konut Acil Durumlarında Yardım" başlıklı bir eylem programı başlatmış ve evsizlikle mücadelede üç ana hedef belirlemiştir: evsizlik önleme, evsiz bireylerin kalıcı konut koşullarına entegrasyonu ve konut desteği sağlanması. 2020'de yürürlüğe giren Evsizlik Raporlama Yasası ile evsizliğin kapsamı ve yapısı hakkında resmi bir istatistik sistemi kurulmuştur. 2015'te 335 bin, 2018'de 337 bin ve 2023'te 262 bin evsiz tespit edilmiştir (BMAS, 2022; OECD, 2022). Almanya, 2020'deki strateji planı ile evsizlik oranını bir miktar azaltmayı başarmıştır.

Hollanda'da, çeşitli ulusal stratejiler, evsiz nüfusun farklı gruplarına yönelik olarak geliştirilmiştir. Bu stratejiler arasında korumalı konut, Evsiz Gençlik Eylem Planı ve Housing First teşvik programı bulunmaktadır. Bu stratejilerin ortak hedefleri, evsizlik önleme, kalıcı konut erişimi sağlama ve esnek destek sunma üzerine yoğunlaşmıştır. 2018'de 39 bin olan evsiz sayısı, 2023'te 31 binin altına düşmüştür (CBS, 2024).

İtalya'da ise, 2015'te onaylanan "Şiddetli Yetişkin Marjinalliği ile Mücadele Yönergeleri," Housing First yaklaşımının resmi benimsenmesini temsil etmektedir. Bu yaklaşım, konut hakkına öncelik vererek mevcut sosyal ve sağlık hizmetleri sistemlerini güçlendirmektedir. 2023 verilerine göre İtalya'da evsizlik 97 bin olarak tespit edilmiştir (Babtista ve Marlier, 2019: 58; OECD, 2022).

Finlandiya, evsizlikle mücadelede konut odaklı destek hizmetlerine öncelik vermekte ve bu doğrultuda çeşitli hizmetler geliştirmektedir. Bu hizmetler arasında yeni konut inşası, destekli konutlar, sosyal konut erişimi ve savunmasız gruplara yönelik konut destekleri bulunmaktadır. 2016- 2019 yılları arasında uygulanan AUNE programı, evsizlik riski altındaki grupları hedef almış ve evsiz bireyler için 2.500 yeni konut sağlama amacını gütmüştür. 2018'de evsizlik sayısı 5 bin iken, 2023'te bu rakam 3 bine düşmüştür (ARA, 2023).

İspanya, 2015-2020 yılları arasında yürütülen Kapsamlı Ulusal Evsizlik Stratejisi (ENI-PSH) ile sosyal hizmetler sisteminin merkezi bir hedefi olarak evsizlikle mücadele etmeyi amaçlamaktadır. Bu strateji, Merkezi Yönetim, Özerk Topluluklar ve Üçüncü Sektör Sosyal Eylem arasında ortak eylemi güçlendirmek için kurumsal bir çerçeve sunmaktadır. Geleneksel konut hazır modelinin aksine, konut odaklı yaklaşımlara öncelik verilmiştir (Babtista ve Marlier, 2019: 58; OECD, 2022).

Birleşik Krallık, "Evsizliği ve Sokaklarda Yaşamayı Sonlandırma: Eylem Planı" çerçevesinde, evsizlik sorununu önlemek ve çözmek amacıyla yerleşmiş bir yasal ve sosyal yardım sistemi geliştirmiştir. Ağustos 2018'de onaylanan "Sokakta Yaşama Stratejisi", önleme, müdahale etme ve toparlanma vizyonuna dayanmaktadır. 2019-2021 yılları arasında yerel yetkililere sağlanan ek finansman, eski evsizler için yeni konut inşasını ve özel ihtiyaçları olan bireyler için konut ve destek hizmetlerini kapsamaktadır. Ancak, 2010'da 50 bin, 2015'te 70 bin, 2018'de 87 bin ve 2023'te 109 bin evsiz tespit edilmiştir; bu durum, etkili politikalara rağmen evsizlik oranlarının azalmadığını göstermektedir (Babtista ve Marlier, 2019: 59-60; OECD, 2022).

Amerika Birleşik Devletleri, evsizlikle mücadelede federal fon tahsisi yapan Konut ve Kentsel Kalkınma Bakanlığı (HUD) aracılığıyla yerel yönetimlere destek sağlamaktadır. HUD, Ocak 2022'de tek bir gecede 580.000'den fazla kişinin evsiz kaldığını tahmin ederken, Eğitim Bakanlığı 2019-2020 eğitim yılı boyunca 1,28 milyon çocuğun evsizlik yaşadığını bildirmiştir. 2023 itibarıyla, Amerika'da evsizlik 650 binin üzerine çıkmıştır (OECD, 2022; US Interagency Council on Homelessness, 2024).

4. Türkiye'de Evsizlik ile Mücadele: Merkezi ve Yerel Yönetimlerin Rolü

Evsizlikle mücadeleye yönelik etkili müdahale stratejilerinin geliştirilmesi, yasal düzenlemelerin uygulanması ve kamu ile sivil toplum kuruluşları arasında etkin bir işbirliği sağlanması, toplumsal düzenin iyileştirilmesi açısından elzemdir. Bu bağlamda, sosyal hizmetlerin sunduğu perspektif doğrultusunda devlet kurumları, belediyeler ve sivil toplum örgütleri, evsizlik sorununa yönelik çözüm üretme ve mevcut boşlukları kapatma konusunda kritik bir rol üstlenebilirler. Evsizlik, sosyal politika ve sosyal hizmet alanında karmaşık ve çok boyutlu bir sorun olarak ele alınmaktadır. Bu bağlamda, yerel ve merkezi yönetimlerin evsizlere yönelik sunduğu hizmet modelleri, bu sorunun çözümünde kritik bir rol oynamaktadır. Evsizlikle mücadelede kullanılan çeşitli hizmet modelleri, gündüz destek merkezleri, sokak bazlı sosyal yardım programları ve konuta dayalı stratejiler gibi farklı yaklaşımları kapsamaktadır (Işıkhan, 2015).

Konuta dayalı stratejiler "önce konut yaklaşımı" ve "basamak modeli yaklaşımı" olmak üzere iki türlü uygulanabilmektedir. "Önce Konut" yaklaşımı, evsiz bireylere öncelikli olarak stabil bir konut temin etmeyi amaçlar. Bu modelin temel prensibi, bireylere konut sağlandığında diğer yaşam sorunlarına daha etkili bir şekilde müdahale edilebileceğidir. "Önce Konut" yaklaşımında konut, koşulsuz olarak sunulur ve bireylerin kendi yaşamlarını kontrol etme hakları ile seçim yapma özgürlükleri vurgulanır. Konut, bu yaklaşımda sadece fiziksel bir alan değil, aynı zamanda bireyin yaşam kalitesini ve toplumsal entegrasyonunu artırma potansiyeli taşıyan bir unsur olarak görülür. Bu model, destek hizmetlerinin ihtiyaç duyulduğunda erişilebilir bir kaynak olarak sunulmasını öngörür, böylece bireyler konutlarını güvence altına aldıktan sonra sağlık, eğitim veya sosyal destek gibi diğer ihtiyaçlarını daha rahat bir şekilde karşılayabilirler. Öte yandan, Basamak Modeli, özellikle psikiyatrik ve bağımlılık sorunları yaşayan evsiz bireyler için geliştirilmiş bir yaklaşımdır. Bu model, evsizlerin konuta hazır hale gelmeden önce tedavi ve rehabilitasyon programlarına dahil edilmesini önerir. Basamak Modeli çerçevesinde, katılımcıların belirli kurallara uyması ve tedavi sürecine aktif olarak katılmaları beklenir. Konut, bu modelde, tedavi ve rehabilitasyon süreçlerinin tamamlanmasının ardından sağlanır; yani, konuta sahip olma hakkı, katılımcıların bu süreçlere uygun şekilde devam etmeleri koşuluna bağlanır. Bu yaklaşım, bireylerin konuta ulaşmadan önce yaşadıkları sorunların çözülmesine odaklanarak, daha sağlam bir yaşam temeli oluşturmayı hedefler. Her iki yaklaşım da evsizlikle mücadelede farklı stratejiler sunar; "Önce Konut" modeli, konutun sağlanmasını öncelikli bir adım olarak kabul ederken, Basamak Modeli, tedavi ve rehabilitasyon süreçlerinin tamamlanmasını konut temini için bir ön koşul olarak görür. Bu yaklaşımlar, evsizlik sorununu çözmeye yönelik çeşitli stratejik ve operasyonel seçenekler sunarak, bireylerin yaşam koşullarını iyileştirmeyi amaçlar (Levinson, 2004).

Evsizlik, modern toplumların karşılaştığı karmaşık ve çok boyutlu bir sosyal sorun olarak, etkili müdahale ve stratejik yaklaşımlar gerektirmektedir. Bu bağlamda, evsiz bireylere sunulan çeşitli destek hizmetlerinin etkinliği ve kapsamı, sorunun çözümünde kritik bir rol oynamaktadır. Gündüz destek merkezleri, evsiz bireylere yemek, barınma, danışmanlık ve sosyal etkileşim gibi temel hizmetleri sağlayarak önemli bir destek sunmaktadır. Ancak, bu merkezler, ülkemizde sıklıkla göz ardı edilmekte ve bu hizmetlerin kapsamı genellikle sınırlı kalmaktadır. Küresel ölçekte, bu merkezler genellikle 'açık kapı' ilkesiyle çalışarak evsizlere çeşitli destekler sunmaktadır (Fitzpatrick, vd, 2000). Diğer yandan, barınaklar ve yiyecek-giysi dağıtım merkezleri genellikle geçici çözümler sunmakta olup, uzun vadeli ve kalıcı çözümler için kalıcı konut sağlama stratejileri ön plana çıkmaktadır. Kalıcı konut temini, evsizlikle mücadelede daha stratejik ve sürdürülebilir bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir. Bu yöntem, evsizlik sorununu kalıcı olarak çözmeyi amaçlamakta ve devletin evsizlere yönelik konut sübvansiyonları bu sorunun çözümünde etkili bir strateji olarak vurgulanmaktadır (Johnson ve Cnaan, 1995). Yerel ve merkezi yönetimler, evsizlikle mücadelede

bu çeşitli hizmetleri koordine etme ve yürütme sorumluluğuna sahiptir. Erken müdahale mekanizmaları ve stratejileri geliştirilerek, evsiz bireylerin potansiyel risklerini minimize etmek ve desteklemek amacıyla çeşitli hizmetlerin entegrasyonu sağlanmalıdır. Bu çerçevede, devlet ve yerel yönetimlerin, evsizlerin temel ihtiyaçlarını karşılamakla kalmayıp, aynı zamanda kalıcı çözüm odaklı politikalar geliştirerek bu sorunun çözümünde önemli bir rol üstlenmeleri gerekmektedir.

4.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın Evsizlere Yönelik Çalışmaları

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı sokakta yaşayan kimsesizlerin barınma ve temel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla çalışmalar yapmaktadır. Bakanlık, 81 il valiliği, Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına hitap ederek, vatandaşlara yönelik şefkat ve ilgi gösterilmesi ile gerektiğinde psikososyal destek sağlanması gerektiğini üzerinde durarak "sıcak yuva" genelgesi oluşturmuştur. Genelgede, kış döneminde sokakta kalan hiçbir vatandaşın olmaması hedefi doğrultusunda acil önlemler alınması gerektiği belirtilmiştir. Bu bağlamda, ilk aşamada il ve ilçelerdeki evsiz, mekânsız ve kimsesiz bireylerin tespit edilmesi öngörülmüştür. Tespit edilen bireyler, öncelikli olarak kamu kurumu misafirhanelerine yerleştirilecek; bu misafirhanelerin kapasitesinin yetersiz olması durumunda ise pansiyon, otel gibi alternatif konaklama yerlerinde barınmaları sağlanacak veya özel mekânlar tahsis edilecektir. Ayrıca, barınma hizmetlerinin yanı sıra, bu bireylerin temizlik, sağlık, temel gıda ve giyim ihtiyaçlarının da karşılanacağı ifade edilmiştir (ASHB, 2023). Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın evsizlere yönelik konaklama projesi bulunmaktadır. Tablo 1'de bu proje için ayrılan tutar ve yararlanıcı sayısı görülmektedir.

Tablo 1: Evsizlere Konaklama Projesi

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Aktarılan Tutar (TL)	1.047.778	1.025.645	1.869.335	5.469.056	25.265.609	14.045.808	53.085.783
Yararlanıcı Sayısı	2.110	2.192	3.683	2.454	8.695	5.285	5.407

Kaynak: (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2024a)

Tablo 1, 2017-2023 yılları arasında evsizlere yönelik konaklama projesinin maliyetleri ve yararlanıcı sayılarındaki değişimleri özetlemektedir. Proje bütçesi 1.047.778 TL'den 53.085.783 TL'ye çıkarak önemli bir artış göstermiştir, bu da projenin kapsamının genişlediğini ve daha fazla yatırıma ihtiyaç duyduğunu gösterir. Yararlanıcı sayısı 2017'de 2.110 iken, 2021'de 8.695'e çıkmış, ancak 2022 ve 2023 yıllarında dalgalanarak sırasıyla 5.285 ve 5.407'e yükselmiştir. Bu değişiklikler, projeye olan talep ve bütçe yönetiminin etkilerini yansıtmaktadır.

Evsiz ve kimsesiz bireyler için tasarlanan konaklama projeleri, temel yaşam ihtiyaçlarını karşılamayı hedefler. Kamu misafirhanelerinin yetersiz olduğu durumlarda pansiyon, otel veya özel mekanlar kullanılır. Temizlik, sağlık, gıda ve giyim gibi temel hizmetler sunulur. Yararlanmak için, bireylerin Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına başvurmaları gerekmektedir. Proje, belirli kriterlere göre yönetilmektedir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın ayrıca evsiz bireyleri destekleyici olarak düzenli sosyal yardım uygulamaları bulunmaktadır (bkz. Tablo 2).

Tablo 2: Düzenli Sosyal Yardım Harcaması

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Aktarılan Tutar (TL)	15.224.253.219	17.272.486.098	25.382.386.756	30.026.022.922	52.300.303.781	76.182.004.031	156.981.992.633
Hane Sayısı (2)	2.374.924	2.588.969	2.501.106	2.450.080	2.476.457	3.780.424	4.444.073

Kaynak: (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2024a)

Tablo 2, 2017-2023 döneminde sosyal yardımlar için aktarılan bütçenin her yıl belirgin şekilde arttığını ve 15.224.253.219 TL'den 156.981.992.633 TL'ye yükseldiğini göstermektedir. Aynı dönemde, hane sayısı 2.374.924'ten 4.444.073'e çıkarak genişlemiştir. Bu artışlar, sosyal yardımların ve desteklerin kapsamının genişlediğini ve daha geniş bir kitleye ulaştığını göstermektedir. Özellikle 2021 ve 2022'de hane sayısındaki artış, yardım programlarının kapsamının genişletildiğini işaret etmektedir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 3294 sayılı Kanun çerçevesinde, sosyoekonomik açıdan dezavantajlı olan ve özellikle afetler sonucunda evsiz kalan bireyler ile onarılması gereken evi olanlara

yönelik barınma yardımları sunmaktadır. Bu yardımlar, muhtaç kişilerin ve hanelerin en temel ve acil ihtiyaçlarından biri olan barınma ihtiyacını karşılamayı ve yaşam standartlarını iyileştirmeyi amaçlamaktadır. Bakanlık, afetlerden etkilenen kişilerin yaşam koşullarını iyileştirmek ve barınma ihtiyaçlarını temin etmek üzere çeşitli destek programlarını yürütmektedir. Bu destekler, bireylerin ve hanelerin daha iyi bir yaşam kalitesine ulaşmalarını sağlamayı hedeflemektedir (ASHB, 2024b). Tablo 3'te bakanlığın barınma yardımı için aktardığı tutar ve barınma yardımından faydalanan hane sayısı görülmektedir.

Tablo 3: Barınma Yardımı

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Aktarılan Tutar (TL)	89.427.128	83.666.738	80.120.921	88.398.602	119.574.138	144.943.539	271.820.854
Hane Sayısı	26.952	23.105	22.413	23.498	30.363	26.668	20.846

Kaynak: (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2024a)

Tablo 3, 2017-2023 yılları arasında barınma yardımı programının bütçesinin 89.427.128 TL'den 271.820.854 TL'ye çıktığını ve bu süreçte yardımların önemli ölçüde arttığını göstermektedir. Ancak, yararlanıcı hane sayısı 26.952'den 20.846'ya düşmüştür. Bu durum, bütçenin daha dar bir kitleye yönlendirildiğini veya diğer sosyal yardımların etkili olduğunu

gösterebilir. 2020'deki bütçe düşüşü, pandemi etkisiyle açıklanabilirken, 2021 ve 2022'deki artış, barınma yardımlarına olan ihtiyacın ve devlet desteğinin arttığını işaret etmektedir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, evsiz, ihtiyaç sahibi, yaşlı, engelli, hasta bireyler ve evinde yemek yapma imkânı bulunmayan kişiler için Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla aşevi hizmetleri sunmaktadır. 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu çerçevesinde, evi olmayan, yemek yapma araçlarına sahip olmayan ve evlerinde yemek hazırlama yeteneği bulunmayan bu bireyler, aşevi hizmetlerinden yararlanma hakkına sahiptir. Söz konusu hizmet, günlük olarak sıcak yemek sağlamak suretiyle, hedef gruptaki bireylerin beslenme ihtiyaçlarını karşılamayı ve yaşam standartlarını iyileştirmeyi amaçlamaktadır. Bu sosyal destek programı, özellikle yemek yapma koşullarına erişim imkânı olmayan, sosyal ve ekonomik açıdan dezavantajlı bireylerin temel beslenme gereksinimlerini karşılayarak sosyal yardımların etkisini artırmaktadır (ASHB, 2024b). Tablo 4'te aşevi yardımından faydalanan kişi sayısı ve bakanlığın aktardığı tutar görülmektedir.

Tablo 4: Aşevi Yardımı

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Aktarılan Tutar (TL)	21.970.000	33.282.131	45.289.545	61.218.374	91.804.384	139.973.613	479.968.354
Yararlanıcı Sayısı	26.471	34.729	37.950	40.413	43.427	50.288	57.737

Kaynak: (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2024a)

Tablo 4, aşevi yardımları bütçesinin 2017'de 21.970.000 TL'den 2023'te 479.968.354 TL'ye yükseldiğini ve yararlanıcı sayısının 26.471'den 57.737'ye çıktığını göstermektedir. Bütçedeki bu önemli artış ve yararlanıcı sayısındaki sürekli artış, sosyal yardım kapsamının genişlediğini ve artan ihtiyaçlara yanıt verildiğini belirtmektedir. Özellikle 2021 ve 2022'deki büyük artışlar, COVID-19 pandemisinin etkileriyle ilişkilendirilebilir.

Barınma, temel insan ihtiyaçlarının en öncelikli unsurlarından biri olarak kabul edilmektedir. Dünya'da, dezavantajlı bireylerin barınma gereksinimlerini karşılamak amacıyla sosyal devlet anlayışının bir parçası olarak "sosyal konut" projelerini uygulamaya konulmaktadır. Sosyal konutlar, geniş kapsamlı bir sosyal politika aracı olarak, ekonomik ve sosyal olarak dezavantajlı gruplara yönelik barınma çözümleri sunmaktadır. Özellikle afet veya savaş sonrası dönemde, ekonomik krizler sırasında, düşük gelirli bireyler ve aileler için bu tür uygulamalar önem kazanmıştır. Sosyal konut projeleri sosyal yardımların etkili bir aracı olarak kabul edilmiştir. Bu uygulamalar, sosyal refah devletlerinin toplumun en kırılgan kesimlerine barınma ve yaşam standartlarını iyileştirme fırsatı sunduğu bir strateji olarak dikkat çekmektedir. Tablo 5'te sosyal konut projesine aktarılan tutar ve proje kapsamındaki daire sayısı gösterilmiştir

Tablo 5: Sosyal Konut Projesi

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Aktarılan Tutar (TL)	6.847.054	8.965.956	1.643.537	8.259.773	1.054.926	7.689.978	7.595.266
Daire Sayısı	31.74	33.27	33.33	33.33	33.33	33.33	33.33

(kümülatif)	9	4	7	7	7	7	7
-------------	---	---	---	---	---	---	---

Kaynak: (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2024a)

Tablo 5, sosyal konut projeleri için 2017'de 6.847.054 TL olan bütçenin 2023'te 7.595.266 TL'ye çıktığını ve bütçede bazı yıllarda dalgalanmalar yaşandığını gösterir. Kümülatif daire sayısı 2018-2023 arasında sabit kalarak 33.337 dairede kalmıştır. Bu durum, proje kapsamının değişmediğini ve uzun vadeli bir sürdürülebilirliğin sağlandığını işaret etmektedir.

4.2. İçişleri Bakanlığı'nın Evsizlere Yönelik Çalışmaları

T.C. İçişleri Bakanlığı, sokakta kalan evsizlerin özellikle kış mevsimi boyunca geçici olarak konaklatılmasına yönelik sorumluluğu üstlenmektedir. Bu kapsamda, il Valilikleri, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) ile işbirliği yaparak çeşitli geçici barınma çözümleri sunmaktadır. Öğretmenevleri ve oteller gibi geçici barınma merkezleri, evsizlerin konaklayabileceği alanlar olarak belirlenmiştir. Valiliklerin koordinasyonunda, Kaymakamlıklara bağlı SYDV'ler bu hizmetlerin sunumunda önemli bir rol oynamakta ve evsizlere günlük sıcak yemek ile kıyafet desteği sağlamaktadır. İçişleri Bakanlığı tarafından yayımlanan "Kalacak Yeri Olmayan Vatandaşlar" konulu genelge, tüm il ve ilçelerde barınma ihtiyacı duyan kişilerin tespit edilmesini ve uygun barınma alanlarının sağlanmasını hedeflemektedir. Genelge doğrultusunda, öncelikli olarak kamu kurum ve kuruluşlarının misafirhanelerine bu kişilerin yerleştirilmesi öngörülmektedir. Kamu misafirhanelerinin yetersiz olması durumunda ise anlaşmalı pansiyon, otel ve benzeri mekanlarda konaklama sağlanarak, herhangi bir ücret alınmadan barınma imkânı sunulmaktadır. Ayrıca, kalacak yeri olmayan vatandaşların sağlık kontrolleri yapılmakta ve ihtiyaç duydukları yakacak, temel gıda, giyim ve sağlık gibi gereksinimler karşılanmaktadır. Sosyal sorumluluk kampanyaları ile bu kişilere destek olunmasına yönelik farkındalık artırılmakta, aileleri ile iletişime geçilerek evlerine dönmeleri için gereken destekler sağlanmaktadır. İçişleri Bakanlığı'nın bu kapsamlı yaklaşımı, evsizlik sorununa yönelik sistematik ve çok yönlü bir çözüm sağlama amacını taşımaktadır (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2021).

4.3. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın Çalışmaları

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, evsizlikle mücadele ve kentsel dönüşüm alanında önemli sorumluluklar üstlenmektedir. Bakanlığın görevleri, 648 sayılı KHK ile değiştirilen 644 sayılı KHK'nın 6. maddesinde ve 6306 sayılı "Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun"un 19. maddesinde kapsamlı bir şekilde düzenlenmiştir. Bakanlık, özellikle altyapı ve kentsel dönüşüm hizmetleri ile ilgili genel planlama, projelendirme ve uygulama süreçlerinde yer almakta ve bu süreçlerde mahalli idareler ile işbirliği yapmaktadır. Altyapı ve Kentsel Dönüşüm Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün görevleri arasında, afet riski altındaki alanların ve gecekonduların dönüşümüne ilişkin mevzuatın uygulanması ve bu alanlarda yapılacak iyileştirme ve dönüşüm uygulamaları bulunmaktadır. Ayrıca, dönüşüm alanlarının belirlenmesi, arsa ve arazi düzenleme işlemleri ile hak sahipleriyle anlaşmalar sağlanması gibi süreçler de Bakanlık tarafından yürütülmektedir. Bakanlık, 6306 sayılı Kanun kapsamındaki finansal destekler aracılığıyla evsizlere yönelik doğrudan yardım sağlamaktadır. Bu destekler arasında konut yapım kredileri, konut edinme kredileri ve faiz desteği bulunmakta olup, ayrıca kira yardımları da sunulmaktadır. Bu finansal destekler, özellikle düşük gelirli bireylerin ve evsizlerin uygun konutlara erişimini kolaylaştırarak, evsizlik sorununun çözümüne katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, kentsel dönüşüm ve konut politikaları aracılığıyla, hem mevcut evsizlerin yaşam

koşullarını iyileştirmek hem de gelecekteki evsizlik risklerini azaltmak için kapsamlı stratejiler geliştirmektedir (T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2024).

4.4. Belediyelerin Evsizlere Yönelik Çalışmaları

Türkiye'de büyük şehirlerde, özellikle İstanbul, Ankara ve İzmir gibi metropollerde evsizlik sorunu yaygın bir şekilde gözlemlenmektedir. Evsizlik sorunu uzun bir zamandır var olmasına rağmen, bu alanda etkili sosyal politikaların ve uygulamaların eksikliği belirgin bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Bu eksikliğin arkasında, evsizlik olgusunun yeterince doğru bir şekilde ölçülememesi, evsizlerin sayısının müdahale gerektirecek derecede yüksek olmaması veya böyle bir müdahalenin kötüye kullanılacağına dair endişeler bulunmaktadır (Gürel, 2023).

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin (İBB) evsizlere sağladığı hizmetler, hem temel yaşam ihtiyaçlarını karşılamayı hem de sosyal ve sağlık desteklerini kapsamaktadır. Sağlanan hizmetler arasında bilgi işlem ve kayıt işlemleri, banyo ve berber hizmetleri, barınma, yatak ve temizlik hizmetleri, üç öğün sıcak yemek ve kumanya hizmetleri yer almaktadır. Ayrıca, çay dağıtımı, sağlık ve reçete hizmetleri, kılık kıyafet desteği, memlekete gönderme hizmeti ve huzurevi ile bakım evine yerleştirme hizmetleri de sunulmaktadır. İBB, evsiz bireylerin acil ihtiyaçlarına yönelik sağlık hizmetleri ve sosyal servis desteği sağlarken, 18 yaş altı çocukları yurtlara yerleştirme hizmetleri de sunmaktadır. Ayrıca, hastanelere sevk hizmetleri ile sağlık sorunları yaşayan bireyler için gerekli tıbbi müdahaleler yapılmaktadır. Bu çok yönlü destekler, evsiz bireylerin yaşam koşullarını iyileştirmek ve toplumsal entegrasyonlarını artırmak amacıyla koordine edilmektedir. Vatandaşlar, evsiz bireyleri gözlemlediklerinde 153 Beyaz Masaya bildirimde bulunarak, zabıta ekiplerince bu kişilerin ihtiyaçlarının etkin bir şekilde karşılanmasını ve acil müdahalelerin hızlı bir şekilde gerçekleşmesini sağlayabilmektedir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin evsizlikle mücadeleye yönelik bu bütüncül yaklaşımı, şehirdeki sosyal hizmet altyapısının güçlendirilmesine ve evsizlik sorununa yönelik kalıcı çözümler geliştirilmesine önemli bir katkı sunmaktadır (İBB, 2018).

Ankara Büyükşehir Belediyesi, evsiz vatandaşların temel ihtiyaçlarını karşılamak ve yaşam koşullarını iyileştirmek amacıyla kapsamlı barınma hizmetleri sunmaktadır. Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı'na bağlı Yaşlı Hizmetleri ve Şefkat Evleri Şube Müdürlüğü, barınma evleri aracılığıyla çeşitli hizmetler sağlamaktadır. Bu barınma evleri, evsiz ve kimsesiz bireylerin günlük ihtiyaçlarını karşılamak üzere tasarlanmıştır ve özellikle kış aylarında sokakta kalan vatandaşlara barınma imkanı sunmaktadır. Barınma evlerinde verilen hizmetler arasında temel ihtiyaçlar için barınma, giysi, yıkanma ve yemek gibi hizmetler bulunmaktadır. Ayrıca, Sosyal Servis Birimi, sosyal hizmet uzmanları, psikologlar ve birim sorumlusundan oluşarak, vatandaşların ihtiyaçlarını karşılamak için Belediyenin ilgili birimleri, bakanlıklar ve sivil toplum kuruluşlarıyla koordinasyon sağlamaktadır. Bu birim, huzurevi gibi kurum bakımına ihtiyaç duyan vatandaşları uygun kuruma yerleştirme, kimlik çıkartma işlemleri ve sosyal yardım başvuruları gibi hizmetleri koordine etmektedir. Barınma evlerinde kalan vatandaşların aile içi problemleri çözülmesine yönelik çalışmalar yapılmakta, psikologlar ve sosyal hizmet uzmanları tarafından bireylerin duygusal ve psikolojik durumları ele alınmakta, rehberlik ve danışmanlık hizmetleri sunulmaktadır. Böylece, evsiz vatandaşların yaşadıkları zorluklarla başa çıkabilmeleri ve sosyal hizmetlerden faydalanmaları sağlanmaktadır (Ankara Büyükşehir Belediyesi, 2024).

İzmir Belediyesi, evsiz bireylerin yaşam standartlarını iyileştirmeye yönelik çeşitli hizmetler sunmaktadır. Evsizlerden yaşı uygun olanlar, Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ile koordineli olarak huzurevi veya bakım merkezlerine yerleştirilirken, çalışabilecek

durumda olanlar iş bulma kurumlarına yönlendirilerek iş bulmalarına destek olunmaktadır. Gelir getirici işi olmayan veya hayatını asgari seviyede sürdüremeyen, öz bakım becerisine sahip evsiz erkekler için sunulan Müyesser Turfan Geçici Konukevi, önemli bir rol oynamaktadır. Geçici konukevi, evsiz bireylere geçici süreyle yatılı hizmet sunarak, temel yaşam ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlamaktadır. Konuklar, konakladıkları süre boyunca; yeme, içme, barınma, giyim, acil sağlık sorunlarında tedavi ve psikososyal destek gibi kapsamlı hizmetlerden faydalanmaktadır. Bu çok yönlü hizmetler, evsiz bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılamasının yanı sıra, onları sosyal ve sağlık açısından destekleyerek toplumsal entegrasyon süreçlerine katkıda bulunmaktadır. Müyesser Turfan Geçici Konukevi, 50 kişilik kapasiteye sahiptir. Kapasite sınırının yetersiz kaldığı durumlarda, İzmir Belediyesi ek olarak otel konaklaması sağlayarak evsiz bireylerin barınma ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Bu uygulama, geçici konukevi kaynaklarının sınırlı olduğu zamanlarda dahi evsizlerin temel ihtiyaçlarını sürdürmelerine olanak tanımaktadır. İzmir Belediyesi'nin bu tür hizmetleri, evsizliğin toplumsal bir sorun olarak ele alınmasında ve bu sorunun çözümüne yönelik etkin stratejilerin geliştirilmesinde önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir. Geçici Konukevi, evsiz bireylerin yaşam koşullarını iyileştirmek ve toplumsal destek mekanizmalarını güçlendirmek adına örnek bir uygulama olmuştur (İzmir Belediyesi, 2024).

İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyükşehirlerdeki belediyelerin evsizlere yönelik uyguladığı çeşitli sosyal hizmetler, evsizlik sorununa karşı kapsamlı bir yaklaşımı yansıtmaktadır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin sunduğu geniş kapsamlı hizmetler, evsiz bireylerin acil ihtiyaçlarına yönelik etkili bir destek sağlarken, Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin barınma evleri ve sosyal hizmet birimleri, temel ihtiyaçların karşılanmasının yanı sıra, psikososyal destek ve sosyal entegrasyon hizmetleri sunmaktadır. İzmir Belediyesi'nin Geçici Konukevi ise, geçici barınma ve temel hizmetlerin ötesinde, evsiz bireylerin toplumsal destek mekanizmalarına erişimini artırmaktadır. Bu belediyelerin uyguladığı politikalar ve sağladığı hizmetler, evsizlik sorununu çözüme yönünde önemli adımlar atıldığını ve bu alandaki sosyal hizmet ağlarının güçlendirildiğini göstermektedir. Ancak, evsizlik sorununun çözümünde daha etkili stratejilere ve tüm paydaşların iş birliğine ihtiyaç duyulmaktadır. Sosyal politikaların güçlendirilmesi, evsizlik riskini azaltacak uzun vadeli çözümler geliştirilmesi ve sosyal entegrasyonun artırılması, bu sorunun toplumsal etkilerini en aza indirmek için kritik öneme sahiptir. Bu bağlamda, belediyelerin evsizlere yönelik çalışmalarının sürdürülebilir ve kapsamlı bir şekilde ele alınması, şehirlerdeki sosyal refah düzeyini artırma yolunda önemli bir katkı sağlayacaktır.

Sonuç

Türkiye'deki kamu kurumlarının evsizlere yönelik politikaları, farklı bakanlıkların ve belediyelerin işbirliğiyle çeşitlenmiş ve çok yönlü bir yapı kazanmıştır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı evsizlere yönelik farklı sosyal yardım kalemleri bulunmaktadır. İçişleri Bakanlığı, evsizlerin kış aylarında barınma ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla geçici barınma hizmetleri sunarken, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları ile işbirliği yaparak sıcak yemek ve giyim desteği de sağlamaktadır. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ise, kentsel dönüşüm projeleri ve finansal destekler aracılığıyla düşük gelirli bireylerin konut edinmesine yardımcı olmakta ve evsizlik sorununu önlemeye yönelik stratejiler geliştirmektedir. Belediyeler ise, İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirlerde, evsizlerin yaşam koşullarını iyileştirmeye yönelik kapsamlı hizmetler sunmaktadır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, acil barınma ve sağlık hizmetleri sağlarken, Ankara ve İzmir belediyeleri de sosyal hizmet uzmanlarıyla psikososyal destek sunmakta, geçici barınma ve rehabilitasyon programları ile evsizlerin toplumsal entegrasyonuna katkı sağlamaktadır. Belediye ve yerel yönetimlerin, evsizlikle

mücadeleye dair daha aktif ve bağımsız bir yaklaşım geliştirmeleri, yerel ihtiyaçlara özgü stratejiler geliştirmeleri gerekmektedir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı arasındaki işbirliği güçlendirilmelidir. Evsizlikle mücadele sadece sosyal hizmetler alanında değil, aynı zamanda şehir planlaması ve güvenlik politikalarında da bir bütün olarak ele alınmalıdır. Her ne kadar bu kurumlar farklı alanlarda çözüm üretmeye çalışsalar da, evsizlikle mücadelede daha etkili ve sürdürülebilir sonuçlar için tüm paydaşların iş birliği yapması gereklidir.

Evsizlik, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde önemli etkilere sahip bir sosyal sorundur. Evsizlik, bireylerin sürekli, güvenli ve uygun konutlara erişim eksikliği yaşadığı, dolayısıyla sürekli bir barınma sorunuyla karşı karşıya olduğu bir durumu tanımlar. Evsiz kişiler genellikle sokaklarda, geçici barınma yerlerinde veya yaşam koşulları yetersiz olan alanlarda hayatlarını devam ettirmektedirler. Evsizliğin arkasında yatan başlıca nedenler arasında sosyoekonomik zorluklar, uygun fiyatlı konut bulma güçlüğü, alışkanlıklar, sosyal dışlanma, psikolojik rahatsızlıklar ve sağlık sorunları yer almaktadır. Bu durum, bireyleri yalnızca fiziksel sağlık açısından değil, aynı zamanda psikolojik ve sosyal açıdan da olumsuz etkilemektedir. Evsizliğin geniş kapsamlı etkileri, bireylerin genel yaşam kalitesini ciddi şekilde düşürebilmekte ve toplumsal entegrasyonlarını zorlaştırmaktadır.

Evsizlik, tüm bireyler için zorlu bir durum olmakla birlikte, kadınlar ve çocuklar için bu durum daha da karmaşık ve sıkıntılı hale gelmektedir. Evsiz kadınlar, barınma eksikliği nedeniyle çeşitli risklerle karşı karşıya kalmakta ve genellikle taciz ve şiddet gibi ciddi sorunlarla mücadele etmektedirler. Çocuklar ise, evsizliğin getirdiği güvensizlik ortamında çeteler gibi tehlikeli grupların hedefi olabilmektedir. Evsiz kadınların şiddetten korunmasını sağlamak ve güvenli bir yaşam ortamı oluşturmak için belirli stratejiler ve öneriler geliştirilmelidir. Diğer yandan evsizlik nedeniyle eğitim alamamış çocukların ihtiyaçlarını karşılamak için özel politikalar ve destek programları geliştirilmelidir. Okul içi destek hizmetleri, beslenme programları, psikolojik danışmanlık ve uyum programları, evsiz çocukların eğitim yoluyla daha iyi bir yaşam standardına erişmelerini sağlayabilir. Ayrıca, evsiz çocuklar için eğitimin sürekliliğini destekleyen esnek eğitim programları ve okul dışı öğrenme fırsatları oluşturulmalıdır. Eğitim kurumları, evsiz çocukların yaşadığı zorlukları anlamalı ve onlara özel destek sağlayarak, bu çocukların eğitim sürecinde karşılaştıkları engelleri aşmalarına yardımcı olmalıdır.

Evsizliğin birçok nedeni bulunmakla birlikte, bunlar arasında en yaygın olanlarından biri madde bağımlılığıdır. Madde bağımlılığı, hem evsizliğin başlıca nedenlerinden biri olarak öne çıkmakta, hem de birçok evsiz bireyin bu durumda kalmasına neden olmaktadır. Evsizlik yaşayan bireylerin topluma yeniden entegrasyonu açısından, bağımlılık tedavisine yönelik hedeflenmiş programların sağlanması kritik önem taşımaktadır. Bu tür programlar, evsiz bireylerin bağımlılık sorunlarını ele alarak, yeniden toplum içine kazandırılmalarını destekleyebilir. Ayrıca, evsiz bireyler için ücretsiz konut ve iş bulma yardımı sunan kuruluşların artırılması gerekmektedir. Bu kuruluşlar, evsizlerin ekonomik ve sosyal zorluklarını hafifletebilir ve sürdürülebilir bir yaşam standardı sağlamalarına yardımcı olabilir. En azından, belirli evsiz kamp alanlarının yasal hale getirilmesi ve bu bireylere belirlenmiş bir barınma yeri temin edilmesi, sokaklarda yaşayan kişi sayısını azaltabilir. Bu uygulamalar, alkol ve uyuşturucu bağımlılığı ile mücadele eden bireylerin, barınma ve tedavi imkanlarına erişimini kolaylaştırarak, onların yaşamlarını yeniden inşa etmelerine olanak tanıyabilir. Böylece, bu bireyler hem kendi yaşam kalitelerini artırabilir hem de evsizlikle mücadelede diğer bireylere ilham kaynağı olabilirler. Sonuç olarak, madde bağımlılığının evsizlik üzerindeki etkilerini ele almak ve bu bireyler için kapsamlı destek mekanizmaları oluşturmak, evsizliğin çözümünde önemli bir adım olacaktır. Sosyal politikalar, sağlık hizmetleri ve konut politikaları arasındaki koordinasyon, evsizliğin azaltılması ve bağımlılık

sorununun etkili bir şekilde yönetilmesi açısından kritik öneme sahiptir. Evsizliğe yol açan etkenlerin anlaşılması, risk altındaki ailelere kaynak sağlama, çocukların eğitim süreçlerini izleme ve destekleme, yoksulluğu hafifletme stratejileri geliştirme, aile ve akraba destek sistemlerini güçlendirme ve uygun fiyatlı konutlara erişimi artırma gibi önlemler, evsizliğin önlenmesine yönelik kritik adımları teşkil etmektedir.

Evsiz bireyler için hukuki destek ve danışmanlık hizmetlerinin sağlanması, adaletli yaşam koşullarını temin etmek için esastır. Şiddet mağduru evsizler için koruma kararları ve uzaklaştırma emirleri gibi hukuki önlemler, güvenliği artırabilir ve şiddet riskini azaltabilir. Ayrıca, hukuki süreçlere erişimi kolaylaştıran destek mekanizmalarının geliştirilmesi gereklidir. Diğer yandan evsiz bireyler için psikoterapi, danışmanlık ve destek grupları gibi psikososyal destek hizmetlerinin sağlanması, travma ve zorlukların üstesinden gelmelerine yardımcı olabilir. Bu destekler, bireylerin kendine güvenini artırarak sosyal entegrasyon ve yaşam kalitesini iyileştirebilir. Kapsamlı destek programları ve toplum temelli ağlar, evsiz bireylerin ihtiyaçlarını karşılamada ve sosyal entegrasyonlarını sağlamada kritik rol oynar. Eğitim, sağlık hizmetleri ve sosyal destek hizmetleri, toplumsal eşitsizliklerle mücadeleye katkıda bulunabilir. Sonuç olarak, evsiz bireyler için güvenli barınma, hukuki koruma ve psikososyal destek sağlamak, yaşam standartlarını iyileştirmek ve toplumsal eşitsizlikleri azaltmak için temel stratejilerdir. Bu stratejilerin etkili uygulanması, evsizlik sorununu hafifletebilir ve bireylerin daha güvenli bir yaşam sürmelerine olanak tanıyabilir.

Etik Standart ile Uyumluluk

Çıkar Çatışması: Yazar / yazarlar, kendileri ve / veya diğer üçüncü kişi ve kurumlarla çıkar çatışmasının olmadığını veya varsa bu çıkar çatışmasının nasıl oluştuğuna ve çözüleceğine ilişkin beyanlar ile yazar katkısı beyan formları makale süreç dosyalarına ıslak imzalı olarak eklenmiştir.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma için etik kurul iznine gerek yoktur. Buna ilişkin ıslak imzalı onam formu, makale süreç dosyasına eklenmiştir.

Finansal Destek: Finansal destek bulunmamaktadır.

Teşekkür: Teşekkür edilecek kişi veya kurum bulunmamaktadır.

Kaynakça

Aaronson, D. (2000). A note on the benefits of homeownership. *Journal of Urban Economics*, 47(3), 356–369.

Abbé Pierre Foundation & FEANTSA. (2019). *Fourth overview of housing exclusion in Europe*. https://www.feantsa.org/public/user/Activities/events/OHEEU_2019_ENG_Web.pdf (Accessed: 25 August 2024).

Altun, G. (1997). 1991-1995 yılları arasında İstanbul'da görülen evsiz ölümleri (Yayımlanmamış uzmanlık tezi). Trakya Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Adli Tıp Ana Bilim Dalı, Edirne.

Amore, K., Viggers, H., Baker, M. G., & Howden-Chapman, P. (2013). *Severe housing deprivation: The problem and its measurement*. Wellington, New Zealand: Statistics New Zealand.

Ankara Büyükşehir Belediyesi. (2024). *Barınma evi hizmeti tanıtım dokümanı*.

https://www.ankara.bel.tr/files/9116/2799/6978/1_Barnma_evi_Tantm.pdf

ASHB, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2023). Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'ndan Kimsesizlere 'Sıcak Yuva' Genelgesi. <https://www.aile.gov.tr/sygm/haberler/aile-ve-sosyal-hizmetler-bakanligi-ndan-kimsesizlere-sicak-yuva-genelgesi/> (Erişim: 29.08.2024)

ASHB, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2024a). *İstatistik bülteni: 2024 Haziran*. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. <https://www.aile.gov.tr/sygm/istatistik-sayfalari/aylik-istatistik-bulteni/> (Erişim: 31.08.2024)

ASHB, Aileve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2024b). *Sosyal yardım programlarımız*. <https://www.aile.gov.tr/sygm/programlarimiz/sosyal-yardim-programlarimiz/> (Erişim: 10 Ağustos 2024)

Asumisenrahoitus- ja kehittämisskeskus (ARA). (2024). *Homeless people 2023*. <https://>

Baptista, I., & Marlier, E. (2019). *Fighting homelessness and housing exclusion in Europe: A study of national policies*. European Social Policy Network (ESPN). Brussels: European Commission.

Bassuk, E., Buckner, J., Weinreb, L., Browne, A., Bassuk, S. S., Dawson, R., & Perloff, J. N. (1997). Homelessness in female-headed families: Childhood and adult risk and protective factors. *American Journal of Public Health, 87*, 241–248.

Batterham, D. (2019). Defining "At-risk of homelessness": Re-connecting causes, mechanisms and risk. *Housing, Theory and Society, 36*(1), 1-24.

Bretherton, J. (2017). Homelessness and gender reconsidered. *European Journal of Homelessness, 11*(1), 1–22.

Bundesministerium für Arbeit und Soziales (BMAS). (2022). *Wohnungslosenbericht 2022: Ausmaß und Struktur von Wohnungslosigkeit*. Bundesministerium für Arbeit und Soziales.

Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). (2024). *30,000 homeless people in the Netherlands*. <https://www.cbs.nl/en-gb/news/2024/13/30-6-thousand-homeless-people-in-the-netherlands> (Accessed: 26 August 2024)

Chanmugam, A., Kemter, A. J., & Goodwin, K. H. (2015). Educational services for children in domestic violence shelters: Perspectives of shelter personnel. *Child & Adolescent Social Work Journal, 32*(5),

405–415.

Council of Ministers. (2010). *Joint report on social protection and social inclusion 2010*. Brussels: European Commission.

Embleton, L., Lee, H., Gunn, J., Ayuku, D., & Braitstein, P. (2016). Causes of child and youth homelessness in developed and developing countries: A systematic review and meta-analysis. *JAMA Pediatrics, 170*(5), 435–444.

Evans, W., Phillips, D., & Ruffini, K. (2019). *Reducing and preventing homelessness: A review of the evidence and charting a research agenda*. A report prepared for the Abdul Latif Jameel Poverty Action Lab.

- Fauk, N. K., Mwakinyali, S. E., Putra, S., & Mwanri, L. (2017). The socio-economic impacts of AIDS on families caring for AIDS-orphaned children in Mbeya rural district, Tanzania. *International Journal of Human Rights and Healthcare, 10*(2), 132–145.
- Femi, O. (2017). *Causes of homelessness and ways to end and prevent homelessness* (Master's thesis). Hame University of Applied Sciences.
- Finfgeld-Connett, D., Bloom, T. L., & Johnson, E. D. (2012). Perceived competency and resolution of homelessness among women with substance abuse problems. *Qualitative Health Research, 22*(3), 416–427.
- Fitzpatrick, S., Kemp, P., & Kinker, S. (2000). *Single homelessness: An overview of research in Britain*. UK: The Policy Press.
- Fraser, B., Pierse, N., Chisholm, E., & Cook, H. (2019). LGBTIQ+ homelessness: A review of the literature. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 16*(15), 2677.
- Greene, J. M., Ennett, S. T., & Ringwalt, C. L. (1997). Substance use among runaway and homeless youth in three national samples. *American Journal of Public Health, 87*, 229–235.
- Gürel, M. (2023). *Evsizlik olgusu ve evsizlere yönelik sosyal hizmet çalışmaları* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Habibullah, H. (2024). Homelessness in the context of extreme poverty: Social policy from Indonesia. In U. Chatterjee, R. Shaw, L. Sivaramakrishnan, J. Mukherjee, & R. Ghosh (Eds.), *Homelessness to hope: Research, policy and global perspectives* (pp. 365–384). Elsevier.
- Hodge, D. R., Moser, S. E., & Shafer, M. S. (2012). Spirituality and mental health among homeless mothers. *Social Work Research, 36*(4), 245–255.
- Işıkhan, V. (2015). Homeless people in Turkey and social work interventions. *15th International Academic Conference* (pp. 468–477). Rome.
- Işıkhan, V. (2002). Kentlerin gölgesinde yaşayan evsizler. Kardelen Ofset, Ankara.
- İBB, İstanbul Büyükşehir Belediyesi. (2018, 24 Ocak). Evsiz vatandaşlar İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin misafiri oluyor. *İstanbulBüyükşehir Belediyesi*.
- <https://www.ibb.istanbul/gundem/haberler/evsiz-vatandaslar-istanbul-buyuksehir-belediyesi-nin-misafiri-oluyor-34443>
- İlhan, Ö. G. N., & Ergün, Y. D. D. A. (2010). Evsizler ve toplum sağlığı. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 20*(20), 79–90.
- İPA, İstanbul Planlama Ajansı. (2023). *İstanbul sokaklarında kışı geçirenler: Evsizler kentin ve politikanın neresinde?* https://ipa.istanbul/wp-content/uploads/2023/02/Kent-Gundemine-Bakis-Subat-2023_F.pdf
- İzmir Belediyesi. (2024). *Müesser Turfan geçici konukevi*.
- <https://www.izmir.bel.tr/tr/Projeler/muyesser-turfan-gecici-konukevi/2765/4>

- Johnson, A. K., & Cnaan, R. A. (1995). Social work practice with homeless persons: State of the art. *Research on Social Work Practice, 5*(3), 340–382.
- Khatana, S. A. M., Wadhera, R. K., Choi, E., Groeneveld, P. W., Culhane, D. P., Kushel, M., Kazi, D. S., Yeh, R. W., & Shen, C. (2020). Association of homelessness with hospital readmissions—An analysis of three large states. *Journal of General Internal Medicine, 35*(9), 2576–2583.
- Knutagård, M. (2018). Homelessness and housing exclusion in Europe. *European Journal of Homelessness, 12*(2), 103-119.
- Lee, B. A., Tyler, K. A., & Wright, J. D. (2010). The new homelessness revisited. *Annual Review of Sociology, 36*, 501-521.
- Levinson, D. (Ed.). (2004). *Encyclopedia of homelessness*. Thousand Oaks, CA: Sage Reference.
- Meneviş, B. (2006). Evsizler. Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) ve Türk Ulusal Ajansı, Ankara.
- Mohanty, L., & Raut, L. (2009). Home ownership and school outcomes of children: Evidence from the PSID child development supplement. *American Journal of Economics and Sociology, 68*(2), 465–489.
- Nilsson, S. F., Nordentoft, M., & Hjorthøj, C. (2019). Individual-level predictors for becoming homeless and exiting homelessness: A systematic review and meta-analysis. *Journal of Urban Health, 96*(5), 741–750.
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2022). *OECD affordable housing database*. <https://www.oecd.org/en/data/datasets/oecd-affordable-housing-database.html> (Accessed: 24 August 2024).
- Özdemir, U. (2010). Evsizlik ve evsizlere genel bir bakış. *Toplum ve Sosyal Hizmet, 21*(2), 77-88.
- Parsell, C., & Marston, G. (2012). Beyond the 'At Risk' individual: Housing and the eradication of poverty to prevent homelessness. *Australian Journal of Public Administration, 71*(1), 33-44.
- Raoult, D., Foucault, C., & Brouqui, P. (2001). Infections in the homeless. *The Lancet Infectious Diseases, 1*(2), 77-84.
- Reeve, K. (2018). Women and homelessness: Putting gender back on the agenda. *People, Place & Policy, 11*(3), 165–174.
- Sanchez, D. (2010). Civil society responses to homelessness. *Development Southern Africa, 27*(1), 101-110.
- T.C. İçişleri Bakanlığı. (2021). Kalacak yeri olmayan vatandaşlar ve sokak hayvanlarına ilişkin iki genelge. <https://www.icisleri.gov.tr/kalacak-yeri-olmayan-vatandaslar-ve-sokak-hayvanlarina-iliskin-iki-genelge#:~:text=%22Kalacak%20Yeri%20Olmayan%20Vatanda%C5%9Flar%22%20konulu,kurum%20ve%20kurulu%C5%9Flar%C4%B1n%C4%B1n%20misafirhanelerine%20yerle%C5%9Ftirilecek>
- Tsai, J. (2018). Lifetime and 1-year prevalence of homelessness in the US population: Results from the national epidemiologic survey on alcohol and related conditions-III. *Journal of Public Health, 40*(1), 65–74.

United States Interagency Council on Homelessness. (2024). *Data & trends: History of homelessness*. <https://usich.gov/guidance-reports-data/data-trends> (Accessed: 25 August 2024).

Wach, E. (2013). Learning about qualitative document analysis.

ResearchGate.

https://www.researchgate.net/publication/259828893_Learning_about_Qualitative_Document_Analysis (Erişim: 11 Ağustos 2024).

Yağan, M. (2009). Ankara'da evsiz ölümleri (Yayımlanmamış uzmanlık tezi). Gazi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Adli Tıp Ana Bilim Dalı, Ankara.

Yoo, R., Krawczyk, N., Johns, E., McCormack, R. P., Rotrosen, J., Mijanovich, T., Gelberg, L., & Doran, K. M. (2022). Association of substance use characteristics and future homelessness among emergency department patients with drug use or unhealthy alcohol use: Results from a linked data longitudinal cohort analysis. *Substance Abuse*, 43(1), 1100–1109.

EXTENDED SUMMARY

Research Problem

Homelessness is a pervasive social issue that poses significant challenges in urban contexts, particularly in rapidly growing cities like Istanbul, Izmir and Ankara. It manifests in both visible forms, such as those residing on the streets and hidden forms, where individuals occupy precarious living situations without being officially recognized as homeless. This complexity raises critical questions about the effectiveness of current interventions by local and central governments, as well as the broader social implications of homelessness on public health, safety and urban development.

Research Questions

This study seeks to address the following key research questions:

What are the defining characteristics of homelessness, including its visible and hidden aspects?

What roles do local and central governments play in addressing homelessness?

What are the primary causes contributing to homelessness, particularly among vulnerable populations?

What strategies can effectively mitigate the issue of homelessness and improve the living conditions of affected individuals?

Literature Review

The existing literature emphasizes that homelessness encompasses a broad spectrum of living conditions, ranging from street homelessness to hidden homelessness, where individuals live in temporary accommodations such as vehicles or workspaces (Amore et al., 2013; Nies, 2001). Hidden homelessness often includes individuals engaged in informal low-wage employment, who face significant barriers to accessing

stable housing (Özdemir, 2010). Various studies have identified key contributing factors to homelessness, including unemployment, financial inadequacy, mental health issues, domestic violence, and substance addiction (Greene et al., 1997; Finfgeld-Connett et al., 2012; Chanmugam et al., 2015). These factors are not isolated; they often intersect and create compounded challenges for individuals, necessitating an integrated approach to address the multifaceted nature of homelessness.

Methodology

This study adopts a qualitative methodology, drawing upon data collected from reports and existing academic literature. A thorough literature review was conducted employing predetermined keywords for data collection, resulting in the selection of pertinent sources that align with the study's objectives

Results

Many individuals experience hidden homelessness, utilizing workplaces as living spaces, particularly in the textile and recycling sectors. This blurring of work and home creates inadequate living conditions that go largely unrecognized by social services. Common living situations for the homeless include makeshift shelters, abandoned buildings, and temporary arrangements that fail to meet basic safety standards. Additionally, the study highlights a range of social support gaps, with many individuals lacking access to essential services, exacerbating their vulnerability.

The research identifies three primary causes of homelessness among families: unemployment, financial inadequacy, and loss of housing. These factors frequently overlap with issues such as mental health problems and substance addiction, further complicating efforts to provide effective support. Approximately two-thirds of homeless individuals report substance abuse issues, and many women and children become homeless due to domestic violence (Chanmugam et al., 2015).

Conclusions

The complexity of homelessness necessitates a coordinated and multifaceted response from both local and central governments. Effective strategies should include targeted interventions aimed at addressing the root causes of homelessness, such as substance addiction and mental health issues. This could involve implementing specialized treatment programs, increasing the availability of affordable housing, and offering job placement assistance. Moreover, legal support and counseling services are crucial for individuals facing domestic violence, ensuring that they have access to protective measures and legal recourse.

Community-based support programs that integrate education, health services, and social assistance can play a vital role in reducing social inequalities and improving the quality of life for homeless individuals. By facilitating access to safe housing, legal protection, and psychosocial support, these programs can contribute to enhancing living standards and mitigating homelessness.

In conclusion, addressing homelessness requires a comprehensive understanding of its various forms and underlying causes. By focusing on both visible and hidden aspects of homelessness and implementing coordinated strategies that involve all levels of government and community organizations, it is possible to make significant strides in alleviating this pressing social issue. This study underscores the importance of effective policy formulation and the role of strategic interventions in creating a more equitable urban environment for all residents.